

imposibilității înțelegerii și apropierii culturilor diferitelor popoare, Duiliu Zamfirescu pledează pentru o artă atemporală, lipsită de nota națională, abstractă, artă care să cultive așa numitele « valori imuabile », eterne. Iar dacă îl entuziasmează romanele lui Tolstoi, aceasta se datorește altor cauze: În primul rând, *fantezia creatoare* a autorului romanelor « Război și pace » și « Ana Karenina » « iese din granițele unei țări și devine universală, ca a lui Shakespeare »¹, *realismul* (sau cum îi spune D. Zamfirescu, « verismul ») adică « exacta și agera interpretare a realității vieții », care nu are nimic comun cu « verismul rahitic al decadentilor »², *atracțiunea* operelor tolstoiene, ca o consecință directă a unei « fantasii calde », considerată drept cea mai indispensabilă calitate a scriitorului în « alcătuirea », în sistematizarea materialului adunat din lumea externă. « Nelîncezirea interesului » în romanele lui Tolstoi se datorește jocului logic al pasiunilor și consecvenței caracterelor zugrăvite.

Considerîndu-se « aristocrat prin simțire », D. Zamfirescu acordă o deosebită atenție în studiul său « fineței » personajelor tolstoiene, educației lor alese, se extaziază în fața echilibrului sufleteș de factură clasică al unor eroi, considerînd pulsația intensă a vieții interioare la alții drept « anomalii psihologice » cauzate de caracterul « intensiv » și nu « cronic » al civilizației societății ruse. Căutarea neobosită de către Andrei Bolkonski sau Pierre Bezuhov a unor soluții acceptabile în rezolvarea contradicțiilor flagrante ale vieții sociale, căutări în care s-au intruchipat frămîntările lui Tolstoi, intrarea lui P. Bezuhov în loja francmasonică, cvietismul propovăduit de Karataev și împărtășit o vreme de același Bezuhov și, în sfîrșit, aderarea lui la programul organizațiilor revoluționare, sînt după părerea lui D. Zamfirescu rezultante firești ale religiei, conservatismului și îndoielii, care îi transformă pe cei mai buni eroi tolstoieni în « victime ale vieții rusești »³.

D. Zamfirescu ignorează asprul rechizitoriu făcut de Tolstoi nobilimii ruse prin relevarea degenerescenței ei morale, a arivismului feroce, a înstrăinării de popor și de interesele lui în vremuri de restriște, cit și de pace, nu observă absența totală a sentimentului patriotic (de altfel, ca și T. Maiorescu, îl consideră superfluu în artă) la reprezentanții virfurilor nobilimii, nici critica necruțătoare la adresa funcționării venale și a cupidității capitaliștilor (în « Ana Karenina »), nici conținutul real al conflictului eroinei principale a acestui roman cu societatea coruptă căreia îi aparținuse Ana, societate al cărei spectru hidos a împins-o sub roțile locomotivei. Notele critice i se par nesemnificative, distonante, elemente extraestetice și incidentale, de aceea le trece sub tăcere. Aici se manifestă cum nu se poate mai limpede poziția lui de clasă, deloc « impersonală » și « abstractă »: în discursul de recepție la Academie, rostit în 16/29 mai 1909 și intitulat « Poporanismul în literatură », el declarase în fața academicienilor de pe atunci: « Fiecare dintre noi este proprietar, comerciant, militar, profesor, deputat, senator, ministru »⁴ și condamnase în bloc literatura poporanistă, iar poezia lui O. Goga « Cosașul » o considerase « o vinovată provocare la luptă de clasă »⁵. În același discurs, Zamfirescu își

¹ *Ibid.*, nr. 4, p. 277.

² *Ibid.*, p. 277.

³ *Ibid.*, nr. 5, p. 370.

⁴ DUILIU ZAMFIRESCU, *Poporanismul în literatură. Cu răspunsul lui Titu Maiorescu*, Acad. Romînă. Discursuri de recepție, nr. XXXIII, Buc. 1909, p. 41.

⁵ *Ibid.*, p. 39.